

Et hav av muligheter

Av Fredrik Myhre

Fredrik Myhre har mastergrad i marinbiologi og jobber som seniorrådgiver for fiskeri & havmiljø hos WWF Verdens naturfond.

Summary

A sea of opportunities. The Earth is home for fantastic animal species and magnificent nature, but our consumption patterns threatens this diversity. Plastic waste products is one out of many environmental problems that needs to be addressed more seriously. The extent of damage inflicted by plastic waste in the oceans is estimated to equal 120 billion NOK/year. One-third of the amount of plastic has its origin from South-East Asia. Funds raised from the Norwegian TV-fundraising campaign in October 2020 is designated mitigation measures in Indonesia, the Philippines, Vietnam and Thailand. Major goals is to establish and improve existing waste systems for more than 900 000 inhabitants.

Sammendrag

Jorda er hjem for fantastiske dyrearter og stor-slått natur, men forbruket vårt er i ferd med å ødelegge mye av dette. Plastforsøpling i havet er ett av miljøproblemene som må tas på alvor (Illustrasjonsfoto 1). Skadeomfanget av plast i havet er beregnet til 120 milliarder NOK/år. Om lag en tredjedel av plasten som finnes i havet kommer fra land i Sørøst-Asia. Derfor er midlene for TV-aksjonen i oktober 2020 øremerket tiltak i Indonesia, Vietnam, Filippinene og Thailand. Viktige målsetninger er å etablere og forbedre eksisterende avfallssystemer for mer enn 900 000 mennesker.

Innledning

Jorda er hjem for fantastiske dyrearter og stor-slått natur. Mange mennesker lever tett på og i samspill med naturen, som er vårt livsgrunnlag. Men forbruket vårt er i ferd med å ødelegge mye av dette. Plastforsøpling i havet er ett av miljøproblemene som må tas på alvor.

Det har blitt produsert mer plast etter år 2000 enn alle foregående år før årtusenskiftet (Geyer et al. 2017). Over åtte millioner tonn plast havner i havet hvert år. Plasten forsvinner ikke, men brytes opp i mindre og mindre biter som spres med elver, regn, og hav- og vindstrømmer. Det truer både dyre- og menneskeliv på mange forskjellige måter. Langs norskekysten og våre egne innlandsvassdrag, og over hele kloden, tar ildsjeler grep om dette verdensomspennende miljøproblemet. Summen av alle de ulike initiativene som folk tar skaper oppmerksomhet rundt denne økende miljøbelastningen og gir dermed viktige bidrag til et holdningsskapende arbeid for å stanse plastforsøplingen. I år går også TV-aksjonen NRK 2020 til WWFs viktige arbeid for å bekjempe plast i havet. Årets aksjon går av stabelen den 18. oktober.

Fokus på Sørøst-Asia

Plasten som er på avveie i havområdene fører til mange ulike negative konsekvenser for dyrelivet, og også at menneskers utnyttelse av havet blir påvirket. Med konkrete tiltak der problemene

Illustrasjonsbilde 1: Dykker Roger Carson kartlegger forsøplet havbunn. Foto: Fredrik Myhre/WWF Verdens naturfond.

er størst (Illustrasjonsbilde 2), skal årets TV-aksjon bidra til å redusere plastutslippene og ta bedre vare på verdenshavene. Vi vet at rundt en tredjedel av plasten i havet kommer fra land i Sørøst-Asia. Derfor er midlene for TV-aksjonen i år øremerket tiltak i Indonesia, Vietnam, Filipinene og Thailand. Viktige målsetninger er å etablere og forbedre eksisterende avfalls-systemer for mer enn 900 000 mennesker. I samarbeid med lokalbefolkning, myndigheter og næringsliv skal årets aksjon redusere utslipp av plast til elver og hav med 7000 tonn årlig.

Sammen med lokalbefolkningen, myndigheter og næringsliv skal vi i WWF hjelpe til med å redusere bruken av unødvendig plast og samle inn og resirkulere søppel som i dag havner i naturen. Vi jobber også hardt for at beslutningstakere nå forplikter seg til WWFs mål om null plast på avveie innen 2030. Det betyr i første omgang at befolkningen skal få tilgang til nye og forbedrede avfallssystemer.

Noen harde plastfakta

Det er beregnet at det finnes om lag 150 millioner tonn plast fordelt over alle verdens hav, og hvert år tilføres over nye 8 millioner tonn (Jambbeck et al 2015). Denne plasten fordeler seg på ulike steder i hav, fjord og langs strendene. Det er kun 1 % av plasten i havet som flyter på overflaten. Rundt 5 % skylles i land og blir liggende langs strandsonene, mens opptil hele 94 % synker ned til bunnen (Eriksen et al. 2014). Over tid vil all plast utsettes for fysiske, kjemiske og biologiske prosesser. Man skulle kanskje tro at plasten derfor brytes ned over tid, men sannheten er heller at den brytes opp. Plasten brytes opp til mindre biter og partikler, som blir til mikroplast og nanoplast. På denne måten blir plasten også oppfattet som mat hos havlevende dyr – hos helt fra de minste mikroskopiske plankton og hele veien opp til de største av hvalene. Her gis noen flere konsekvenser av at plasten havner i havet:

- Plast i havet fører til et variert skadeomfang som til sammen tilsvarer en verdi på 120 milliarder NOK/år (UNEP 2014)

Illustrasjonsbilde: Forsøplede strender øker i omfang som følge av dårlig avfallshåndtering. Foto: Rafa Elias/ Getty Images .

- Beregninger utført av WWF Singapore viste at hver person får i seg 5 gram med plast hver uke, noe som tilsvarer vekten av et kredittkort (Senathiraja & Palanisami 2019)
- Kun 14 % av plastforbruket i verden inngår i gjenbruk, mens det er kun 2 % som gjenbrukes flere ganger (Ellen McArthur Foundation 2015)
- 80 % av plasten i havet kommer fra landbaserte aktiviteter (Li et al 2016)

Undervisning om plast på avveie

I samarbeid med det digitale læringsuniverset Salaby utarbeider TV-aksjonen hvert år et gratis undervisningsopplegg for alle barn og unge i den norske grunnskolen. Oppelet gir elevene mulighet til å lære om hvordan plast på avveie ødelegger for menneske- og dyreliv, og hva vi kan gjøre med det.

Her kan elevene få innsikt i hvordan plasten som havner på bakken, reiser med vann og vind og ender ofte opp i havet. Der følger den havstrømmene til fjerne land og strender. Den

brytes opp i mindre og mindre biter, men blir kanskje aldri borte. Gjennom bilder, film og spill kan skoleelever på alle klassetrinn lære mer om hva vi kan gjøre for å hindre at plast havner i havet.

Undervisningsopplegget er tverrfaglig og kan gjennomføres på alt fra to skoletimer til en hel dag. Gode lærerveiledninger gjør det enkelt for lærerne å bruke, og oppelet dekker flere av læreplanens kompetansemål. Mer enn 450 000 elever benytter seg hvert år av TV-aksjonens undervisningsopplegg. Det er gratis og tilgjengelig for alle på Salabys nettsider og på blimed.no fra august 2020. Dette er en unik mulighet til å spre kunnskap om hvor viktig det er å hindre at plast kommer på avveie.

Ti tips til alle og enhver

De fleste ønsker å bidra til å redusere miljøproblemer, men det kan ofte være vanskelig å vite hva man den enkelte kan gjøre for å bidra. Problemet med plastforsøpling i naturen er imidlertid et av de miljøproblemene hvor det er enkelt for

alle å bidra med sitt. Her får du ti enkle og effektive personlige tips som gjør deg til en mer miljøvennlig verdensborger:

1. Ikke kast plast og annet avfall i naturen.
2. Tenk over hva som kan inneholde plast, for eksempel er det plast i alt fra kontaktlinser og bomullspinner, til sneiper og snusforpakninger.
3. Ikke kast plast i toalettet – da kan det havne i havet.
4. Pant alltid drikkeflasker og bokser.
5. Sorter avfallet ditt, og resirkuler plast som kan brukes igjen.
6. Plukk en plastbit fra gata hver dag og kast den i søpla.
7. Bruk en vaskepose som samler opp mikroplast når du vasker tøy av et syntetisk materiale.
8. Tenk ombruk fremfor engangsbruk; invester i en drikkeflaske i rustfritt stål eller glass, bytt ut plastfolie med bivokspapir, bruk handlenett på butikken.
9. Finn grønne alternativer: tannbørste i bambus, oppvaskbørste i tre, sjampo og balsam i fast form.
10. Del disse tipsene med en venn!

Referanser

Eriksen, M. et al. 2014. Plastic pollution in the World's oceans: More than 5 trillion plastic pieces weighing over 250 000 tons afloat at sea. PLOS ONE 9 no.12 <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0111913> (2) Jambeck et al., "Plastic Waste Inputs from Land into the Ocean."

Geyer, R., Jambeck, J.R. & Lavender Law, K. 2017. Production, use and fate of all plastics ever made. *Sciences Advances* 3 (July 1, 2017) e1700782, <https://doi.org/10.1126/sciadv.1700782>

Jambeck, J.R. et al. 2015. Plastic waste inputs from land to the ocean.

Li, W.C., Tse, H.F. & Fok, L. 2016. Plastic waste in the marine environment: A review of sources, occurrence and effects. *Science of the Total Environment* 566-567; 333-349.

Senathiraja, K. & Palanisami, T. 2019. How much microplastics are we ingesting? Estimation of the mass of microplastics ingested. Report for WWF Singapore, May 2019. University of Newcastle.

UNEP 2014. Valuing Plastics. The Business Case for Measuring, Managing and Disclosing Plastic Use in the Consumer Goods Industry. https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/25302/Valuing_Plastic_ES.pdf?sequence=1&isAllowed=y